

СЕКЦІЯ 5

РОЗВИТОК ПРОДУКТИВНИХ СИЛ І РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

УДК 336.14:332.122

DOI: <https://doi.org/10.32840/2522-4263/2021-3-16>**Пуґач Ю.В.***аспірант кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Сумського національного аграрного університету
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3344-0996>***Puhach Yurii***Postgraduate student in the Department of Finance,
Banking and Insurance
Sumy National Agrarian University*

ДІАГНОСТИКА РІВНЯ ФІНАНСОВОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ НА ОСНОВІ ІНТЕГРАЛЬНОГО ОЦІНЮВАННЯ

DIAGNOSIS OF THE LEVEL OF FINANCIAL DECENTRALIZATION OF LOCAL BUDGETS ON THE BASIS OF INTEGRAL EVALUATION

АНОТАЦІЯ

Процеси запровадження соціально-економічних змін на місцевому рівні тісно пов'язані з адміністративною реформою та фінансовою децентралізацією як важливими інструментами регулювання та розподілу бюджетних коштів. Пошук оптимальних підходів до комплексного оцінювання забезпеченості фінансовими ресурсами бюджетів адміністративно-територіальних одиниць набуває все більшої актуальності. У статті запропоновано удосконалені підходи до аналізу рівня фінансової децентралізації місцевих бюджетів на основі агрегованих показників за напрямками. Методика дає змогу аналізувати стан ресурсно-функціональних складових частин у часі. Застосування інтегральної оцінки сприяє об'єктивній характеристиці рівня фінансової забезпеченості регіонів, перегляду та розвитку економічних можливостей в умовах обмежених ресурсів місцевих бюджетів.

Ключові слова: фінансова децентралізація, інтегральне оцінювання, місцеві бюджети, показники децентралізації доходів, показники децентралізації витрат, показники фінансової стійкості за трансфертами, економіка регіонів.

АННОТАЦИЯ

Процессы внедрения социально-экономических изменений на местном уровне тесно связаны с административной реформой и финансовой децентрализацией как важными инструментами регулирования и распределения бюджетных средств. Поиск оптимальных подходов к комплексному оцениванию обеспеченности финансовыми ресурсами бюджетов административно-территориальных единиц приобретает все большую актуальность. В статье предложены усовершенствованные подходы к анализу уровня финансовой децентрализации местных бюджетов на основе агрегированных показателей по направлениям. Методика позволяет анализировать состояние ресурсно-функциональных составляющих во времени. Применение интегральной оценки способствует объективной характеристике уровня финансовой обеспеченности регионов, просмотру и развитию экономических возможностей в условиях ограниченных ресурсов местных бюджетов.

Ключевые слова: финансовая децентрализация, интегральное оценивание, местные бюджеты, показатели децентрализации доходов, показатели децентрализации расходов, показатели финансовой устойчивости по трансфертам, экономика регионов.

ANNOTATION

The process of implementing socio-economic change at the local level is closely linked to administrative reform and financial decentralization as important tools for regulating and allocating budget funds. Problems of reforming the administrative-territorial system, the formation of budgetary policy of the regions with the expansion of powers should be based on the development of regional strategies and a comprehensive analysis of financial resources. Approaches to the economic analysis of the efficiency of the allocation of financial resources in the context of decentralization reform are becoming increasingly important. The analysis of individual indicators somewhat narrows the perception of economic processes and does not allow to assess the level of provision of funds of administrative-territorial units by areas and in general. The issues of improving the methods and tools for assessing the financial resources of local budgets in the context of decentralization are becoming important. The article proposes improved approaches to the analysis of the level of financial decentralization of local budgets on the basis of aggregate indicators by areas. The technique allows analyzing the state of resource-functional components over time. The application of integrated assessment contributes to the objective characterization of the level of financial security of the regions, the revision and development of economic opportunities in the context of limited resources of local budgets. The proposed approach contributes to the formation of an objective description of the level of financial security of the region, and hence the financial opportunities for self-development. The methodology reveals the state of resource-functional components, the dynamics of deviations of integral values, allows monitoring of quantitative benchmarks to achieve the desired level of financial stability of regions and allows focusing on objective reasons for real financial decentralization in Ukraine. The results of the analysis focus on the assessment of regional development trends in the context of financial decentralization and form the need for further research in this direction.

Key words: financial decentralization, integral evaluation, local budgets, indicators of income decentralization, indicators of decentralization of expenditures, indicators of financial stability of transfers, economy of regions.

Постановка проблеми. Підходи до економічного аналізу ефективності розподілу фінансових ресурсів в умовах реформи децентралізації набу-

вають все більшого значення. Глибоке розуміння руху фінансових ресурсів на місцевих рівнях дає змогу оцінювати можливості та планувати на осяжне майбутнє розвиток адміністративно-територіальних одиниць. Підходи до розгляду окремих економічних показників, на основі яких робляться висновки про фінансовий стан місцевого бюджету, набули широкого застосування. Проте аналіз окремих індикаторів дещо звужує уявлення про економічні процеси та не дає можливості оцінювати рівень забезпеченості адміністративно-територіальних одиниць за напрямками та загалом. З огляду на досить значні відмінності у розвитку регіонів постає питання узагальненої оцінки рівня фінансово-економічного стану регіонів, а саме збалансованості доходів та видатків бюджетів; фінансової здатності у протистоянні негативним факторам; можливостей місцевих органів влади своєчасно забезпечувати фінансові зобов'язання; зберігати бюджетну самостійність та платоспроможність; своєчасного виявлення сильних та слабких сторін з подальшою мобілізацією резервів для стабілізації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематику розроблення підходів до оцінювання забезпеченості фінансовими ресурсами на місцевому рівні досліджували багато вчених, зокрема Т. Бондарук [2], Г. Возняк [10], Л. Костирко [3], М. Кульчицький, Ю. Раделицький, М. Стегней [9], Ю. Харазішвілі [8], І. Цимбалюк [5].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Проблематика реформування адміністративно-територіального устрою, формування бюджетної політики регіонів з розширенням повноважень мають вибудовуватися на основі розроблення регіональних стратегій та комплексного аналізу фінансових ресурсів. Вагомим значенням набувають питання вдосконалення методів та інструментів оцінювання забезпеченості фінансовими ресурсами місцевих бюджетів в умовах децентралізації.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою дослідження є поглиблення теоретико-методологічних засад і обґрунтування методологічного інструментарію інтегральної оцінки фінансової забезпеченості місцевих бюджетів України.

Виклад основного матеріалу дослідження. На основі правильно вироблених механізмів розподілу фінансового ресурсу з урахуванням наявного потенціалу громади здатні забезпечити фінансову стійкість в умовах децентралізаційних процесів [1], тому постає питання об'єктивної узагальнюючої оцінки стану грошових фондів місцевих органів влади. Для побудови такого показника найбільш логічним убагається використання такого поетапного ланцюжка: «вибір ознак – формування вхідних даних – реалізація процедури оцінювання». При цьому доречно об'єднати ознаки, а також узагальнити вхідні дані, що становитиме основу агрегованих показників за напрямками. Пи-

тання діагностики за допомогою комплексного підходу є непростим і недостатньо розробленим у методологічному та практичному аспектах. Проте цілісний характер складових частин фінансового середовища обумовлює застосування інтегральної оцінки рівня фінансової забезпеченості та економічного розвитку регіонів, що інформативно відображається певним числовим вимірником. Метою такого підходу є одержання якісного показника, який узагальнює набір характерних ознак певного явища. Методику оцінювання було розмежовано на етапи [2].

1) Сформовано систему показників фінансового забезпечення регіонів за категоріями [3; 4]:

– рівень децентралізації за доходами (коефіцієнти децентралізації доходів (Д1), бюджетної результативності (Д2), податкової автономії (Д3), децентралізації за ВРП (Д4), фінансової самостійності (Д5));

– рівень децентралізації за видатками (коефіцієнти бюджетного покриття (В1), децентралізації видатків місцевих бюджетів (В2), бюджетної забезпеченості населення (В3), загальної податкової стійкості (В5), частки видатків місцевих бюджетів у ВРП регіону (В4)) [5];

– рівень фінансової стійкості за трансфертами (коефіцієнти бюджетної залежності (Т1), бюджетної результативності трансфертів (Т2), стійкості бюджету (Т3), стабільності дохідної частини бюджету (Т4), покриття видатків міжбюджетними трансфертами (Т5)).

За інформативну базу було взято дані Державної служби статистики України [6]. Об'єктами дослідження було вибрано місцеві бюджети в розрізі областей, які найбільш змістовно відображають соціально-економічний рівень розвитку територій протягом 2012–2019 років [7].

2) Задля забезпечення інформаційної односпрямованості показники було поділено на дві групи:

– стимулятори, рівень зростання яких покращує загальну оцінку (Д1–Д5, В1–В3, В5, Т2, Т4).

– дестимулятори, де нижчим значенням показника відповідає вища якість оцінки (В4, Т1, Т3, Т5).

3) Для усунення впливу розмірності під час розрахунків показники приведено до однієї основи зі збереженням структурних зв'язків між ними в діапазоні [0;1], що унеможливило співставлення різноспрямованих індикаторів. Для нормування був вибраний спосіб на підставі відношень: для стимуляторів – фактичного значення до максимального, а для дестимуляторів – мінімального значення до фактичного із сукупності певної ознаки.

4) Оскільки набори індикаторів мають різне навантаження під час формування загального показника, то необхідно визначити вагу кожного.

Із багатьох формалізованих підходів, які виключають суб'єктивізм та забезпечують адекватні результати оцінювання, вирішено застосувати методологічний інструментарій математично-статистичної обробки даних за допомогою методу головних компонент [8, с. 77–80].

Основна мета підрахунку навантаження полягає у визначенні внеску кожного фактору до загальної дисперсії, яка дорівнює 100%. Обрахунки виконувалися за допомогою пакета Statistica 10.0 та MS Excel 2019 у кілька таких етапів: побудова кореляційної матриці з використанням повороту осі та кватримаксної нормалізації, що встановлює більш прості кореляційні зв'язки між відповідними змінними та факторами; виокремлення головних компонент і розрахунок факторних навантажень; визначення головних компонент.

5) Проміжні інтегральні показники вирішено розрахувати за допомогою мультиплікативної згортки, що найбільш адекватно відображає нелінійні економічні процеси. Найбільш доречно використовувати такий метод оцінки у випадках, де досліджувані ознаки характеризуються відносними величинами:

$$I_{д,в,т} = \prod_{i=1}^n z_i^{a_i}; \sum a_i = 1; a_i \geq 0, \quad (1)$$

де z_i – нормалізоване значення ряду. За такого підходу передбачається подальший розрахунок проміжних інтегральних показників за кожним напрямом.

Методика дає змогу систематизувати дані, врахувати відношення кількісних показників бюджетів, виявити відповідність вибраним критеріям та за допомогою використання математичних процедур укрупнення досліджуваного явища дійти висновку про фінансове забезпечення регіонів [9].

На основі вищезазначених формул проведено обчислення трьох інтегральних індексів рівня децентралізації регіонів, що дало можливість зробити деякі проміжні висновки. Пропонується зосередити увагу на періоді до початку запровадження змін місцевого самоврядування (2012 рік) та етапі відносної нормалізації фінансових відносин між рівнями бюджетної системи (2019 рік) (табл. 1).

Попри задекларовані перспективи значного збільшення фінансової спроможності місцевих бюджетів перед запровадженням реформи, можемо спостерігати лише незначні зміни. Отже, можна констатувати, що після запуску реформи децентралізації швидкого реального наповнення місцевих бюджетів не відбулося, адже такі перетворення потребують часу, оскільки основною метою розвитку територій задекларовано використання фінансово-економічного потенціалу громади.

Не менш важливим є обчислення інтегрального індексу фінансової децентралізації за видатками. Отримані розрахунки дають можливість оцінити ефективність використання фінансових ресурсів з місцевих бюджетів за областями з відповідним ранжуванням за періодами. Потрібно відзначити що з часом зменшується нерівномірність розподілу видатків між населенням України. У 2012 році лише 7 регіонів мали рівень видатків на одну особу вищій середнього по Україні. До 2019 року це відно-

шення змінилося кардинально, і вже показники 19 областей відповідали цьому критерію.

Третій напрям обчислень спрямований на дослідження інтегрального індексу фінансової децентралізації регіонів за трансфертами.

Отримані розрахунки дають можливість визначити рівень фінансової стійкості в динаміці з відповідним ранжуванням регіонів та залежності місцевих бюджетів від трансфертів. Розглянувши зміну за роками, спостерігаємо поступове погіршення рівня показника, що свідчить про зменшення перерозподілу фінансових ресурсів через систему міжбюджетних трансфертів та одночасно про погіршення рівня фінансової стійкості місцевих бюджетів.

6) Для формування узагальнюючого показника фінансової спроможності регіонів пропонується використати такий метод геометричної середньої, який дає змогу врахувати взаємний вплив проміжних показників:

$$I = \sqrt[3]{I_{д} * I_{в} * I_{т}}. \quad (2)$$

Коефіцієнтами вагомості для кожного проміжного індексу вирішено знехтувати у зв'язку з однорідністю їхнього розподілу. Кожній адміністративно-територіальній одиниці присвоєно ранг згідно з вагомістю показника (найбільшому значенню відповідає вищий ранг).

Рейтингування здійснюється задля порівняння стану фінансової забезпеченості регіонів [10]. Такий підхід зумовлений тим, що більшість показників не має нормативних значень, що ускладнює процес їх аналізу. Узагальнююча оцінка охоплює часовий проміжок з 2012 року по 2019 рік. Високі значення узагальнюючого показника фінансової спроможності станом на 2019 рік відповідають м. Києву (0,93), Дніпропетровській (0,67), Київській (0,58), Харківській (0,58), Полтавській (0,57) областям. Натомість низькі значення характеризують Луганську (0,3), Чернівецьку (0,32), Закарпатську (0,35), Тернопільську (0,35), Рівненську (0,36) області. Тим самим підтверджується гіпотеза існування залежності бюджетного забезпечення від рівня економічного розвитку регіону.

7) Задля досягнення більшої інформативності результатів обчислень узагальнюючого інтегрального показника має сенс згрупувати регіони за рівнем фінансової забезпеченості. Скористаємося формулою Стерджеса, яка дає можливість розподілити результати обчислень відповідно до розподілу сукупності даних на рівні інтервали:

$$i = \frac{x_{max} - x_{min}}{k}, \quad (3)$$

де x_{max} , x_{min} – максимальне та мінімальне значення ознаки в сукупності показників; k – кількість груп. У нашому випадку кількість груп дорівнює 5, а кількість спостережень – 25 (що відповідає числу адміністративно-територіальних одиниць). Регіони умовно розподілені на групи з низьким, задовільним, середнім, помірним, високим рівнями фінансової децентралізації (табл. 2).

Таблиця 1

Рейтинги регіонів фінансового забезпечення регіонів за категоріями у 2012 та 2019 роках

Області (адміністративно-територіальні одиниці)	За доходами				За видатками				За трансфертами				Загальний			
	2012 рік		2019 рік		2012 рік		2019 рік		2012 рік		2019 рік		2012 рік		2019 рік	
	значення	рейтинг	значення	рейтинг	значення	рейтинг	значення	рейтинг	значення	рейтинг	значення	рейтинг	значення	рейтинг	значення	рейтинг
АРК	0,72	4			0,60	8			0,77	4			0,69	4		
Вінницька	0,45	16	0,51	9	0,45	16	0,50	10	0,50	18	0,39	12	0,47	16	0,46	9
Волинська	0,33	24	0,38	23	0,36	24	0,40	20	0,42	25	0,30	20	0,37	24	0,36	20
Дніпропетровська	0,80	2	0,75	2	0,80	2	0,72	2	0,84	3	0,55	2	0,81	2	0,67	2
Донецька	0,79	3	0,48	11	0,78	3	0,51	9	0,73	6	0,40	9	0,77	3	0,46	10
Житомирська	0,42	18	0,47	15	0,42	19	0,44	16	0,49	19	0,36	17	0,44	19	0,42	17
Закарпатська	0,31	27	0,40	20	0,35	25	0,37	23	0,39	27	0,29	23	0,35	27	0,35	23
Запорізька	0,61	7	0,58	6	0,61	7	0,55	8	0,72	7	0,46	6	0,64	7	0,53	7
Івано-Франківська	0,37	23	0,40	19	0,42	21	0,41	18	0,45	23	0,30	21	0,41	22	0,37	19
Київська	0,59	8	0,63	4	0,63	6	0,62	3	0,69	9	0,50	4	0,64	8	0,58	3
Кіровоградська	0,42	17	0,46	16	0,43	17	0,45	14	0,53	16	0,39	13	0,46	17	0,43	14
Луганська	0,58	10	0,30	25	0,57	10	0,31	25	0,63	10	0,28	24	0,59	11	0,30	25
Львівська	0,52	12	0,58	8	0,54	11	0,56	7	0,54	15	0,41	8	0,53	12	0,51	8
Миколаївська	0,47	15	0,47	12	0,48	13	0,47	12	0,58	13	0,40	10	0,50	14	0,45	11
Одеська	0,59	9	0,63	5	0,59	9	0,57	6	0,62	11	0,45	7	0,60	9	0,55	6
Полтавська	0,62	6	0,58	7	0,64	5	0,61	5	0,77	5	0,52	3	0,67	5	0,57	5
Рівненська	0,38	22	0,39	21	0,39	23	0,38	21	0,46	22	0,30	22	0,41	23	0,36	21
Сумська	0,47	14	0,48	10	0,47	15	0,45	13	0,58	12	0,39	11	0,50	15	0,44	13
Тернопільська	0,32	26	0,39	22	0,35	26	0,37	22	0,41	26	0,31	19	0,36	26	0,35	22
Харківська	0,65	5	0,64	3	0,65	4	0,62	4	0,70	8	0,48	5	0,67	6	0,58	4
Херсонська	0,39	21	0,42	18	0,40	22	0,40	19	0,49	20	0,34	18	0,42	21	0,39	18
Хмельницька	0,40	20	0,47	13	0,42	20	0,44	17	0,48	21	0,36	16	0,43	20	0,42	16
Черкаська	0,47	13	0,47	14	0,48	12	0,48	11	0,57	14	0,38	14	0,51	13	0,44	12
Чернівецька	0,33	25	0,35	24	0,34	27	0,33	24	0,43	24	0,28	25	0,36	25	0,32	24
Чернігівська	0,41	19	0,46	17	0,43	18	0,45	15	0,51	17	0,38	15	0,45	18	0,43	15
м. Київ	0,88	1	0,88	1	0,91	1	1,00	1	0,92	1	0,91	1	0,90	1	0,93	1
м. Севастополь	0,52	11			0,47	14			0,87	2			0,60	10		

Джерело: складено на основі розрахунків автора

Таблиця 2

Рівень фінансової децентралізації регіонів у 2012, 2015, 2019 роках

Рівень ФД	2012 рік			2015 рік			2019 рік		
	інтервал	кількість	регіони	інтервал	кількість	регіони	інтервал	кількість	регіони
Низький	0,35 0,46	11	Волинська, Житомирська, Закарпатська, Івано-Франківська, Кіровоградська, Рівненська, Тернопільська, Херсонська, Хмельницька, Чернівецька, Чернігівська	0,31 0,43	16	Вінницька, Волинська, Житомирська, Закарпатська, Івано-Франківська, Кіровоградська, Луганська, Миколаївська, Рівненська, Сумська, Тернопільська, Херсонська, Хмельницька, Черкаська, Чернівецька, Чернігівська	0,30 0,42	10	Волинська, Житомирська, Закарпатська, Івано-Франківська, Луганська, Рівненська, Тернопільська, Херсонська, Хмельницька, Чернівецька
Задовільний	0,46 0,57	5	Вінницька, Львівська, Миколаївська, Сумська, Черкаська	0,43 0,56	7	Донецька, Запорізька, Київська, Львівська, Одеська, Полтавська, Харківська	0,42 0,55	10	Вінницька, Донецька, Запорізька, Кіровоградська, Львівська, Миколаївська, Одеська, Сумська, Черкаська, Чернігівська
Середній	0,57 0,68	7	Запорізька, Київська, Луганська, Одеська, Полтавська, Харківська, м. Севастополь	0,56 0,68	1	Дніпропетровська	0,55 0,68	4	Дніпропетровська, Київська, Полтавська, Харківська
Помірний	0,68 0,79	2	АРК, Донецька	0,68 0,80	0		0,68 0,80	0	
Високий	0,79 0,90	2	м. Київ, Дніпропетровська	0,80 0,93	1	м. Київ	0,80 0,93	1	м. Київ

Джерело: складено на основі розрахунків автора

Протягом досліджуваного періоду у значеннях індексів і, відповідно, віднесенні областей до тієї чи іншої групи відбувалися певні перекося. Для наочної демонстрації було вибрано результати дослідження окремо за трьома роками, такими як 2012, 2015, 2019.

У 2012 році диференційованість областей за рівнем фінансової забезпеченості була більш рівномірною та відповідала вищим значенням, а саме кількість областей, що відповідали рівню «низький», становила 11, «задовільний» – 5, «середній» – 7, «помірний» – 2, «високий» – 2.

2015 рік характеризується великим спадом інтегрального показника, що відображено у результатах аналізу та віднесенні до певних груп областей: низький – 16, задовільний – 7, середній – 1, помірний – 0, високий – 1.

Слід зауважити, що економічний спад та поступове запровадження реформ децентралізації у 2014–2016 роках, безумовно, наклали відбиток на фінансове забезпечення регіонів, про що свідчить певна «просадка» показників у цей період.

До 2019 року ситуація поступово відновлюється, що свідчить про покращення фінансового забезпечення регіонів. Хоча більшість областей все ще має скромний рейтинг: низький – 10, задовільний – 10, середній – 4, помірний – 0, високий – 1.

За узагальнюючим показником фінансової децентралізації стабільно високим рівнем характеризується м. Київ з рівнем показника 0,9; 0,93; 0,93. У 2012 році відповідала високим критеріям Дніпропетровська область з показником 0,81, але з часом позиції втратила і опинилася в групі із середнім рівнем.

Деякі регіони, які мали помірний та середній рівні, змістилися до задовільного, а саме Донецька (0,46), Запорізька (0,53), Одеська (0,55) області.

Утримали свої позиції із середнім рівнем Київська (0,58), Полтавська (0,57), Харківська (0,58) області.

Станом на 2019 рік задовільний рівень мали Вінницька (0,46), Донецька (0,46), Запорізька (0,53), Кіровоградська (0,43), Львівська (0,51), Миколаївська (0,45), Одеська (0,55), Сумська (0,44), Черкаська (0,44), Чернігівська (0,43) області.

Натомість за вісім років аутсайде-ри майже не змінилися із показниками за 2012 та 2019 роки відповідно:

Волинська (0,37 та 0,36), Житомирська (0,44 та 0,42), Закарпатська (0,35 та 0,35), Івано-Франківська (0,41 та 0,37), Луганська (0,59 та 0,3), Рівненська (0,41 та 0,36), Тернопільська (0,36 та 0,35), Херсонська (0,42 та 0,39), Хмельницька (0,43 та 0,42), Чернівецька (0,36 та 0,32) області. Більш того, фінансове забезпечення цих областей лише погіршилося.

Висновки. Розрахунок та аналіз узагальнюючих показників говорить про все ще високу залежність більшості регіонів від фінансових ресурсів державного бюджету, тому ще не досягнуто основної мети реформи децентралізації, якою є спроможність адміністративно-територіальних одиниць.

Процеси місцевого самоуправління повинні супроводжуватися передачею фінансових ресурсів з грамотним управлінням ними на місцях. Дослідження підтвердили пряму залежність між високим рівнем самостійності розподілу фінансових ресурсів і розвитком регіону.

Запропонований підхід сприяє формуванню об'єктивної характеристики рівня фінансової забезпеченості регіону, отже, фінансових можливостей для саморозвитку. Методика розкриває стан ресурсно-функціональних складових частин, динаміку відхилень інтегральних значень, дає можливість моніторингу кількісних орієнтирів досягти бажаного рівня фінансової стійкості регіонів та зосередити увагу на об'єктивних причинах здійснення реальної фінансової децентралізації в Україні.

Результати аналізу зосереджують увагу на оцінці тенденцій регіонального розвитку в умовах фінансової децентралізації та формують необхідність подальших досліджень у цьому напрямі.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Луніна І. Бюджетна децентралізація: цілі і напрями реформ. *Економіка України*. 2016. № 1. С. 61–75.
2. Бондарук Т., Бондарук І., Дубина М. Методичний інструментарій оцінки фінансової стійкості місцевих бюджетів України. *Місцеві фінанси. Світ фінансів*. 2019. № 2(59). С. 60–72.
3. Костирко Л., Велентейчик Н. Методичні засади комплексного аналізу фінансової стійкості місцевих бюджетів. *Фінансовий простір*. 2016. № 1(21). С. 83–90.
4. Лисак Л. Оцінка бюджетної стійкості: регіональний аспект. *Вісник Дніпропетровської державної фінансової академії: Економічні науки*. 2011. № 2. С. 62–68.
5. Цимбалюк І. Фінансова децентралізація в Україні: відповідність видатків місцевих бюджетів їх фінансовому забезпеченню. *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2018. № 4. С. 114–122.
6. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
7. Статистичні збірники «Бюджет України» за 2012–2019 роки. URL: <https://mof.gov.ua/uk/statistichnij-zbirnik>
8. Харазішвілі Ю. Системна безпека сталого розвитку: інструментарій оцінки, резерви та стратегічні сценарії реалізації :

монографія. Київ : НАН України, Інститут економіки промисловості, 2019. 304 с.

9. Стегней М., Лінтур І. Фінансова стійкість місцевих бюджетів як фактор впливу на інвестиційну привабливість регіону. *Економіка і суспільство*. 2017. № 9. С. 1053–1060.
10. Возняк Г. Оцінювання бюджетного забезпечення розвитку регіонів України на основі таксонометричного методу. *Регіональна економіка*. 2017. № 1. С. 46–52.
11. Сторонянська І. Стале ендегенне зростання регіонів України в умовах децентралізації : монографія. Львів : НАН України, ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. Долишнього», 2019. С. 136–146.

REFERENCES:

1. Lunina I. (2016) Bjudzhetna decentralizacija: cili i naprjamy reform [Budget decentralization: goals and directions of reforms]. *Economy of Ukraine*, no. 1, pp. 61–75.
2. Bondaruk T., Bondaruk I., Dubyna M. (2019) Metodichnyj instrumentarij ocinky finansovoi stijkosti miscevykh bjudzhetiv Ukrainy [Methodical tools for assessing the financial stability of local budgets of Ukraine]. *Local finance. The world of finance*, no. 2(59), pp. 60–72.
3. Kostyrko L., Velentejchuk N. (2016) Metodichni zasady kompleksnogho analizu finansovoi stijkosti miscevykh bjudzhetiv [Methodical bases of the complex analysis of financial stability of local budgets]. *Financial space*, no. 1(21), pp. 83–90.
4. Lysjak L. (2011) Ocinka bjudzhetnoji stijkosti: rehionalnij aspekt [Assessment of budgetary sustainability: regional aspect]. *Bulletin of the Dnipropetrovsk State Financial Academy: Economic Sciences*, no. 2, pp. 62–68.
5. Cymbaljuk I. (2018) Finansova decentralizacija v Ukraini: vidpovidnistj vydatkiv miscevykh bjudzhetiv jikh finansovomu zabezpechennju [Financial decentralization in Ukraine: compliance of local budget expenditures with their financial support]. *Economic Journal of the Lesia Ukrainka Eastern European National University*, no. 4, pp. 114–122.
6. Sajt Derzhavnoji sluzhby statystyky Ukrainy [Website of the State Statistics Service of Ukraine]. Retrieved from: <http://www.ukrstat.gov.ua>
7. Statystichni zbirnyky "Bjudzhet Ukrainy" za 2012–2019 roky [Statistical collections "Budget of Ukraine" for 2012–2019]. [mof.gov.ua](https://mof.gov.ua/uk/statistichnij-zbirnik). Retrieved from: <https://mof.gov.ua/uk/statistichnij-zbirnik> (in Ukrainian)
8. Kharazishvili Ju. (2019) Systemna bezpeka stalogho rozvytku: instrumentarij ocinky, rezervy ta strategichni scenariji realizacii [System security of sustainable development: assessment tools, reserves and strategic implementation scenarios]. Kyiv: NAS of Ukraine, Inst. Of Industrial Economics. (in Ukrainian)
9. Steghnej M., Lintur I. (2017) Finansova stijkistj miscevykh bjudzhetiv jak faktor vplyvu na investycijnu pryvablyvistj rehionu [Financial stability of local budgets as a factor influencing the investment attractiveness of the region]. *Economy and society*, no. 9, pp. 1053–1060.
10. Voznjak Gh. (2017) Ocinyuvannja bjudzhetnogho zabezpechennja rozvytku rehioniv Ukrainy na osnovi taksonometrychnogho metodu [Estimation of budget support of development of regions of Ukraine on the basis of a taxonomic method]. *Regional economy*, no. 1, pp. 46–52.
11. Storonjansjka I. (2019) Stale endoghenne zrostannja rehioniv Ukrainy v umovakh decentralizacii [Sustainable endogenous growth of regions of Ukraine in the conditions of decentralization]. Lviv: NAS of Ukraine, SA "Dolishny Institute for Regional Studies", pp. 136–146.